

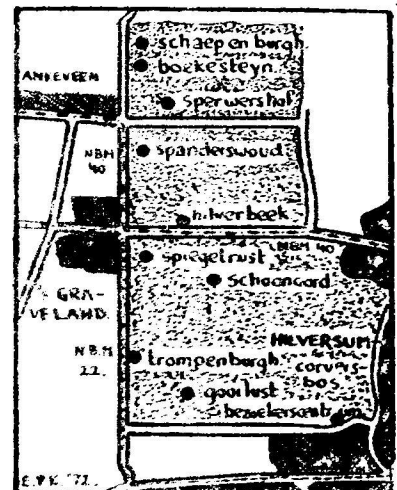
zwerfend door de gooise natuurgebieden.

Bezochten we vorige maand de centrale heidevelden, dit keer wil ik U meenemen naar de prachtige buitenplaatsen in 's Graveland. Neemt U wel Uw lidmaatschapskaart van Natuurmonumenten mee?

2. de 's gravelandse buitenplaatsen.

Na de centrale heidevelden, die we in de vorige Korhaan bezochten, vormen de 's Gravelandse buitenplaatsen een heel ander landschap. Ze zijn dan ook in een heel andere tijd ontstaan. U moet zich het oude Gooi voorstellen als een gebied met bos, heide en landbouwgronden op de hoger gelogen gronden, onzoond door neorassen. De Gooiers waren echter niet zo ondernemend als het onontginningen ging. De Utrechters wel en zo kwam het dat zij met toestemming en onder bescherming van de bisschop van Utrecht de neorassen ten oosten en ten zuiden van het Gooi gingen ontginnen. De Gooiers kwamen hiertegen wel eens in opstand, maar de Stichters gingen door. De oostgrens van het Gooi verplaatste zich steeds verder naar het westen. Aan de westkant van het Gooi bleven de neorassen nog lang ongenoeid, totdat in het begin van de 17de eeuw een groep goed gesitueerde Amsterdamse regentenfamilies in dit gebied hun buitenplaatsen wilden stichten. Zij vonden het aan de Vecht blijkbaar al te druk. Het neorasgebied behoorde aan de Graaf van Holland, "des Graven lande". In 1625 richtten de belangstellende Amsterdamers, onder wie ook Pieter Cornelisz. Hooft, de Drost van Muiden¹ en tevens de Baljuw van het Gooi², een verzoek tot de landsregering om dit gebied te kopen en te ontginnen. Dit verzoek werd door de landsregering ingewilligd. Weldra werd begonnen met de ontginningswerkzaamheden. De Gooiers waren het er helemaal niet mee eens en gingen de arbeiders te lijf met alles wat naar kan schieten, snijden of steken. Maar doordat de Staten een aan de Gooiers opgelegde rente kwijtschelden en doordat werd bepaald, dat de 's Gravelanders uitgesloten werden van de rechten der Erfgoeiers, hoorde in 1634 de rust weer. Er ontstond een lange reeks van buitenplaatsen. Van noord naar zuid waren dat: Schapenburg, Boekesteijn, Bruinberge, Sperwershof, Spanderswout, Noord Welfsbergen, Zuid Welfsbergen, Steepbergen, Hilverbeek, Spiegelrust, Trompenburgh, Rondenbedrogen³, Bousigt, Berestein en Veldenakkers (naar een oude kaart uit 1750). Thans zijn daar nog maar enkele van over. Van noord naar zuid vinden we er nu: Schaap en Burgh, Boekesteijn, Sperwershof, Spanderswout, Hilverbeek, Spiegelrust, Schoonoord, Trompenburgh en Gooilust. Achter Hilverbeek ligt nog steeds Steepbergen en bij Gooilust ligt nog Bruinzicht, maar deze twee komen verder niet meer in dit artikel tersprake.

Natuurmonumenten bezit Schaap en Burgh, Spanderswout, Hilverbeek, Spiegelrust, Gooilust en een gedeelte van Schoonoord. Trompenburgh is van Staats Bosbeheer (Boswachterij De Vuursche) en Boekesteijn is van Philips Dufhar. De landgoederen van Natuurmonumenten zijn toegankelijk voor leden van deze vereni-

ging en mag ik aannemen, dat elk lid van onze Vogelwerkgroep ook lid is van Natuurmonumenten? Zo niet, het adres is Herengracht 540 te Amsterdam en men noemt U daar graag als lid! Trompenburgh is gedeeltelijk toegankelijk en voor Beekesteyn kunt U gratis toegangskaarten aanvragen bij Agrobiologisch Laboratorium Beekesteyn te 's Graveland.

Het meest opvallende buitenhuis is wel Trompenburgh. Het staat midden in het water, zoals een schip. Dat is niet zo verwonderlijk, want in dit huis woonde eens de admiraal Cornelis Tromp. Van de andere huizen is architectonisch Hilversum het mooiste, naar daar kunt U natuurlijk ook een ander oordeel over hebben.

Het belangrijkste houtgewas op de landgoederen is de Beuk. De naam Beekesteyn (Beuke-steyn) duidt daar al op. Deze bomen kunnen een respectabele leeftijd van enkele eeuwen bereiken. Dikwijls lukt het op dit middel van een chirurgische ingreep door boomchirurgen, zoals de hebrudeers Gypijn uit Groenekan, de leeftijd aanzienlijk te verlengen tot wel 6 à 700 jaar. Ook andere bomen, als Eiken en Linden kunnen wel zo hoog bejaard worden. En als U eens een heel oude Grove Den wilt zien, dan moet U eens naar de Wilfhozer bossen gaan. Maar laten we terug keren naar 's Graveland. Voor de botanici, de plantenliefhebbers, is vooral Goeilust nogal in trek. We vinden er vele gewassen, waaronder ook exotische. Ik kan hier uiteraard geen plantenlijst gaan publiceren, maar toch wil ik U enkele namen noemen, zoals Groot Hoefblad, Doornappel, Macrascepyres, Russische Berk, welke laatste de mooie wetenschappelijke naam draagt van *Betula maximo-wicziana*. Ook op de andere landgoederen is een rijke flora. U moet maar eens deelnemen aan een excursie van Natuurmonumenten of van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (de K.N.N.V.). Waaronder zult U alleen naar vogels kijken, terwijl de natuur zoveel meer te bieden heeft.

De exotische planten zijn voor het overgrote deel op Goeilust gebracht door de laatste bewoner van deze buitenplaats, jhr. Frans Ernst Blaauw. Hij was een verwoed verzamelaar en haalde ook exotische dieren naar Goeilust, zoals bisons, jacks, kangaroos. We vinden er nog altijd de bisonweide. In Hilversum heet een bepaalde wijk het Diergaarde park, waar we straatnamen als bisonlaan en jacklaan tegenkomen. Overigens spreken echte Hilversumers nog steeds over het "bos van Blaauw", wanneer zij het over Goeilust en het Carversbos hebben. Op het landgoed Beekesteyn is een proefkweekerij van Philips Duphar gevestigd. Men neemt daar o.a. proeven met chemische meststoffen en allerlei andere middeltjes. Een belangrijk kweekproduct is hier de Gloriosa, een exclusieve snijbloem. Misschien mag U van de chef-kweker eens een kijkje in de kassen nemen.

Waar beuken staan zijn vinken, en fluiters, en zoveel andere vogels zoals beuklevers, spechten. Waar beuken staan waren ook eekhoorns. Jammergenoeg zien we deze diertjes, die zo behendig zijn in de bomen, nog maar zo sporadisch. Hopelijk keren ze weer eens terug in het Goei, want ik zou ze toch niet graag willen missen.

Bij de ingang van Goeilust, aan het Zuidereind te 's-Graveland, bevindt zich in de kruinen van de beuken, linden en kastanjes een heerlijke kolonie van de blauwe reiger. Op de landgoederen worden

sens de nachtegaal en de wiclewaal gehoord. Reefvogels zijn er ook, vooral in het winterhalfjaar. Een echte bosvogel, die men ook in het Carversbos veel hoort en ziet, is de vlaamse gaai, een beste eierrover naar een vogel die toch ze'n prachtig verkleed heeft. Een schreeuwer, die, als het hem uitkomt, ook de mooiste wijsjes kan zingen, al doet hij dat meestal wel zachtjes. Daar moet U naar eens goed naar luisteren.

In het Carversbos waren vroeger nog al wat beekweit-akkers. Men placht bij dergelijke akkers vaak bijenkorven te zetten. Natuurmonumenten heeft thans de bijenschans in het Carversbos weer helemaal gerestaureerd. Duidelijk wordt het borden naar deze bijenschans verwezen.

Vink, *Fringilla coelebs*.

Bij de ingang van het Carversbos aan de Vaartweg te Hilversum is een bezoekerscentrum van Natuurmonumenten gevestigd in een gerestaureerde boerderij. U moet daar beslist eens gaan kijken.

SAMENVATTING.

's-Gravelandse buitenplaatsen en Carversbos.

Eigenaresse: Schaap en Burgh, Spanderswaad, Spiegelrust, Hilverboek, Gooi- (Natuurmonumenten, lust en Schooneoord)

Carversbos : Natuurmonumenten,

Beekesteijn: Philips Duphar N.V.;

Trompenburgh: Staats Bosbeheer.

Toegangsbepalingen: landgoederen III: voor leden van Natuurmonumenten vrij toegankelijk,

Carversbos: vrij toegankelijk,

Trompenburgh: gedeeltelijk vrij toegankelijk,

Beekesteijn: gratis toegangskarten te verkrijgen bij Agrobiologisch laboratorium Beekesteijn te 's-Graveland.

Ligging: Langs het Heerder- en Zuidercind te 's-Graveland (Hilverboek aan de Leeuwenlaan = weg Hilversum-'s-Graveland, Carversbos achter Gooilust aan de Vaartweg te Hilversum).

Te bereiken: per N.B.M. buslijn 22 (zuidelijke landgoederen) of 40 (noordelijke landgoederen).

Flora en fauna: rijk, beuk, vink.

Geschiedenis: daterend uit de 17de eeuw.

Bedreigingen: de landgoederen zijn gelukkig behoorlijk veilig.

Litteratuur: "Het Gooisch Natuurreservaat", dr. De Vrankrijker

(uitg. 1957)

Handboek Natuurmonumenten,

Natuurbeheer, 2de jrg. nr. 1,

Wandelkaart Carversbos en 's-Gr. buitenpl.)

(uitg. Nat.mon.

E.P. Klomp.

VOETNOTEN BIJ ZWERVEND DOOR DE GOOISE NATUURGEBIEDEN, DEEL 2.

1. Drost: P.C.Haefst was Drost van Muiden. Een drost was een ambtenaar, die in de landshoerlijke gebieden de landshoer vertegenwoordigde in bestuurlijke en rechterlijke aangelegenheden. Hij was daar veelal voorzitter van de rechtbank of het gerecht, dat namens de landhoer de hogere jurisdictie uitoefende.
2. Baljuw: Haefst was ook baljuw van het Gooi. De functie van de baljuw kwam veel overeen met die van de drost. Hij was vertegenwoordiger van de graaf (in het geval van Haefst was dat de graaf van Holland, de conventionele eigenaar van de gronden in 's-Graveland). Een baljuw was officier en commissaris van politie.
3. Rondombedrijven: Eén van de vroegere buitenplaatsen heette "Rondombedrijven". Dit land, dat werd aan vier zijden begrenst door een ander landgoed, zodat de eigenaar zich rondom bedrijven kon.

E.P.Klomp.

Deel 3: Het Noordermeer (in de v lende Kerkhaan).

veld waarnemingen

door J.v.d.Geld.

Blauwe Reiger:	12 ex.	5-2-'72	Eenpolders, westelijk v.d.Ben,	F.Rijnja.
Kleine Zwaan:	22 ex.	27-12-'71	Gedinde, Muidenberg,	H.v.d.Pol.
	2 ex.	15-1-'72	Laagieskamp, Bussum,	F.Rijnja.
	2 ex.	19-2-'72	Gedinde,	„ C.C.
Brilduiker:	20 & 1	26-12-'71	Leendervoeense Plas,	H.v.d.Pol.
Bl.Kickendief:	20 & 2	5-2-'72	Eenpolders, west	F.Rijnja.
	7 ex.	13-2-'72	Eenpolders,	S.H.Peelstra
Sperwer:	1 ex.	12-1-'72	Kwakerij te Noorden	M.Verlaet.
	1 ex.	14-1-'72	Hersterkerpolder,	„
	1 ♀	5-2-'72	Eenpolders Wakkerendijk,	F.Rijnja.
Havik:	1 ♀	23-12-'71	Kerkelanden, Hilversum,	H.v.d.Pol.
Buizerd:	1 ex.	26-12-'71	Holland's Ankeveen,	„
	1 ex.	14-1-'72	Hersterkerpolder,	M.Verlaet.
	9 ex.	5-2-'72	Eenpolders west,	F.Rijnja.
	7 ex.	6-2-'72	Eenpolders N.O.deel,	S.H.Peelstra.
	1 ex.	25-2-'72	Gedinde bij Noorden	F.Rijnja.
	1 ex.	4-3-'72	Huizerpolder,	P.Schoorl e.a.
	1 ex.	4-3-'72	Tafelbergheide	„
Stellecten:	1 ex.	26-12-'71	Holland's Ankeveen,	H.v.d.Pol.
	1 ♀	19-3-'72	Eenpolders,	J.Klein.
Kerkhaan:	90 & 1	11-3-'72	Westerheide,	P.Schoorl e.a.
	20 & 1	12-3-'72	Westerheide,	Mw. Roddingius.
Kwartel:	1 ex.	25-12-'71	Eenpolders, Eernes,	H.v.d.Pol.
Goudplevier:	80 ex.	16-1-'72	Eernend,	S.H.Peelstra.
	60 ex.	18-3-'72	Eernend,	S.H.Peelstra, J.Klein.
Wulp:	80 ex.	25-12-'71	Eernend, Eernend,	H.v.d.Pol.
	30 ex.	16-1-'72	Eernend,	S.H.Peelstra.
	4 ex.	11-3-'72	Westerheide,	P.Schoorl e.a.